

# AİLELER ve ÜSTÜN ZEKÂLI ÇOCUKLARI

[Prof. Dr .Ayşegül ATAMAN](#)

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Görme Engellilerin Eğitimi Anabilim Dalı Başkanı

Üstün zekalı çocuklar, özel eğitim alanının en fazla göz ardı edilen ve eğitim olanaklarından yeterince yararlanamayan grubudur. Toplumunu oluşturan bireyler, özellikle uygar, gelişmiş bir toplumun engelli bireylerine uygun olan eğitimi sağlaması gerektiği konusunda hem fikir olarak önlemlerin alınmasında ilgililere gerekli olumlu baskıyı yaparak bunun sağlanmasına çalışırken, konu üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklar olunca yeterli tepkileri gösterememektedir. Bunun en önemli nedenleri arasında, bu çocuklar zaten üstün, her ortamda kendilerini geliştirebilirler, bunlara artı eğitim verirse bir SEÇKİNLER sınıfı yaratırız bu da topluma üstesinden gelemeyeceği sorunlar yaratır, zaten seçerek öğrenci alan orta öğretim kurumları bu çocuklara yöneliktir, bunun dışında artı bir özel eğitim vermek abestir. Üstün zekalılarla, özel eğitimin ilgilenmemesi gerekir. Bu görüşleri uzatmak olasıdır. Ancak toplumların gelişme ve ilerlemelerinde ki katkıları olağan kişilerden kat kat fazla olan üstün zekalı ve üstün yetenekli bireyleri toplumun elinden çekip alırsak, tekerleğin icadı ile uğraşan ilkel toplumlar haline dönüşebiliriz

Türkiye, üstün zekalıların eğitiminde Enderun okulu ve 6660 sayılı yasa ile öncü bir ülke olmasına karşın son kırk yıldır bu konuda gerekli atılımları yerine getirmemiştir. Bunun sonuçlarını, bilim, sanat, buluş alanlarında dünya uygarlığına yaptığımız katkılarda görmekteyiz. Bu nedenle, çocuklarının gelişimindeki ayrıcalığı gözlemleyen aileler, geçtiğimiz on yıl içinde yapmış oldukları baskılarla, kamunun sınırlı da olsa dikkatini üstün zekalıları konusuna zaman zaman çekmeyi başarmışlardır. Ancak gene de yük ailelere kalmaktadır. Zorunlu eğitim içinde bir iki pilot uygulama dışında üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklara yönelik bir tedbir olmadığı için aileler çocuklarını nasıl yönlendireceklerini, yetenekleri doğrultusunda nasıl eğiteceklerini bilememekte ya da olağan çocuklarla üstün zekalı çocukların özelliklerini karıştırmaktadırlar. Bunda haklıdırlar. Çünkü her ana baba çocuğunu üstün zekalı ve yetenekli olarak algılar.

Bu nedenle, üstün zekalı, üstün yetenekli çocukların özelliklerinin ana hatlarıyla tartışılması ve bu çocukların ayırt edici özelliklerini belirlemede ana babalara dikkat etmeleri gereken hususlar üzerinde durularak mevcut eğitim sistemimiz içinde yapabilecekleri konusunda önerilerde bulunulmaya çalışılacaktır.

Yukarıda değinilen konulara geçmeden önce, ana babaların çocuklarının özelliklerini saptarken göz önünde bulundurmaları gereken hususları belirtmek gerekmektedir.

Sevgili ana babalar üstün zekalı ya da üstün yetenekli çocuğunuzun özelliklerini en üst düzeyde geliştirebilmeniz için, aşağıda belirtilen tüm önerilerin büyük çoğunluğunu yerine getirmeniz gerekmektedir.

- Çocuğunuzun sorduğu soruları sabırla ve büyük zevkle yanıtlamaya hazır olun.
- Çocuğunuzun sorduğu sorulardan yola çıkarak onu ilgilendiği konuları araştırmaya yönlendirin.
- Zihinsel büyümesi kadar, fiziksel ve toplumsal becerilerini geliştirmesini teşvik edin.

- Çocuğunuzun , zihinsel gelişimleri ne olursa olsun tüm diğer akranları ile geçinmeyi öğrenebilecekleri ortam hazırlayın.
- Çocuğunuz asla, diğer çocuklarınızla veya akranları ile kıyaslamayın.
- Çocuğunuz, üstün zekalı olduğu için değil, çocuğunuz olduğu için sevin.
- Çocuğunuz için evde uyması gereken kurallar ve ölçütleri onunla birlikte belirleyin, eşler arasında tutarlılık olmasına özen gösterin.
- Asla evin PATRONU olmasına izin vermeyin, ancak kararları almada katılımını sağlayın ve mutlaka evde sorumluluklar ve görevler almasını sağlayın.
- İlgi, yönelim ve isteklerini belirleyebilmesi için seçenekli ortamlar hazırlayın.
- Başarılarını ne abartın ne de umursamaz ya da olduğundan aşağı biçimde değerlendirin.
- Beklentilerinizi çok aşağı ya da çok yukarıda tutmayın.
- Çocuğın ilgi ve üstünlük gösterdiği dallarda ana babalar yetersiz kaldığı zaman, olanakları el verdiğince özel ders, kurs v.b kolaylıkları sağlamalıdır.

### ÜSTÜN ZEKALI ÇOCUKLARIN ÖZELLİKLERİ

Üstün zekalı ve üstün yetenekli çocuklar genellikle parlak çocuklarla karıştırılmaktadır. Bu nedenle bu iki grubun özelliklerinin karşılaştırılması, üstün zekalılar için alınması gereken önlemlerde ana babaların öğretmenleri yönlendirmelerinde yardımcı olacaktır.

#### Parlak Çocuk

- İlgilidir.
- Sorulara cevap verir.
- Yanıtları bilir.
- Grubun üst dilimindedir.
- Anlamı kavrar.
- Uyanıktır.
- Verilen işi tamamlar.
- İyi fikirleri vardır.
- Okuldan hoşlanır.
- Güçlü belleği vardır.
- Öğrenirken mutlu olur.
- Verilenleri kolaylıkla alır.
- Kolaylıkla öğrenir.

#### Üstün Zekalı Çocuk.

- Oldukça fazla meraklıdır.
- Sorunun ayrıntılarını tartışır.
- Sorular sorar.
- Grubun çok ötesindedir.
- Anlam çıkarır.
- Keskin gözlem yapar.
- Projeler oluşturur.
- Alışılmamış tuhaf fikirleri vardır.
- Öğrenmeden hoşlanır.
- İsabetli tahminlerde bulunur.
- Öğrenirken eleştireldir.
- Verilenleri alırken coşkulu ve gergindir.
- Verilenleri zaten bilmektedir.

- Belli bir sırayla öğrenmekten hoşlanır.  Karmaşık ve giriftlik onu coşkulandırır.
- Akranlarıyla olmaktan hoşlanır.  Büyük yaştakileri ve yetişkinleri seçer.
- Bilgiyi özümser  Bilgiyi değiştirip uygular.

Üstün zekalı çocuklar için özel eğitim önlemlerinin alınmamış olması nedeniyle, olağan eğitim ortamları içinde düzenlemelerin yapılması zorunlu hale gelmiştir. Bu düzenlemelerin sınıf öğretmeni tarafından yapılması gerekmektedir. Olağan sınıflarda uygulanabilecek önlemler şöylece belirlenebilir.

- Öğretmen sınıfında yukarıda belirtilen özelliklerde çocuklarla her semtte ve her sosyo ekonomik tabakada karşılaşa bilir. Ancak çok üstün olanlarla tüm öğretmenlik süresince ancak bir kez karşılaşabilir.
- Bu özellikler, öğretmeni paniğe düşürmemelidir. Çünkü, üstün zekalı çocuğun öğretmenin de mutlaka üstün zekalı olması gerekmez. Normal bir öğretmen, çeşitli açılardan üstün zekalı çocuklara kaynaklık ve önderlik yapabilir.
- Sınıftaki üstün zekâlıların tümü, sınıf çalışmalarına karşı istekli ve ilgili olmayabilir. Bunun nedeni sınıf etkinliklerinin yeterince uyarıcı olmamasından olabilir. Bunu gidermek için, proje çalışmaları, ilgi alanlarını çeşitlendirme ve daha üst konularla programı derinlemesine ve dikey zenginleştirme yapması gerekir. Konuların sunumunda ve öğrenilmesinde tekrara dayalı anlatımlardan, ödevlerden rutin iş ve görevlerden kaçınmak gerekir.
- Sınıfta bu öğrencilere daha zor soruların sorulması, yeni fikirler üretmelerine fırsat tanınması gerekir. Bu noktada dikkat edilmesi gereken husus, yanıt vermede diğer çocuklara öncelik verilmesinin üstün zekâlı çocukları dersten ve okuldan soğutabileceğini unutmamak gerektiğidir.
- Derslerle ilgili olarak araştırma ağırlıklı ek ev ödevlerinin verilmesi gerekir.
- İlgilendikleri alanlarda proje çalışmaları yapmasına ve sınıf arkadaşlarına sunarak paylaşmasına olanak tanınmalıdır. Uygulaması hemen pratik olmayan ya da hemen olası görülmeyen yaratıcı fikirlerini dinlememek, ertelemek ya da ret etmek çocuğun zihinsel kapasitesini geliştirmesini engeller.
- Çalışmaları, grupları ve sınıf oyunlarını yönetmelerine fırsat tanınmalıdır.
- Sınıf düzeyini temel almaksızın konularda kendi hızlarına göre ilerlemelerine fırsat tanınmalıdır. Bu konuda teftiş yapan denetçilerin de uyarılması ve bilgilendirilmesi gerekmektedir.
- Üstün zekalı çocukların ihtiyaçları karşılanırken çeşitli sorunlar ortaya çıkabilir. En önemli sorun, öğrencilerin zihinsel yeteneklerinin büyük farklılıklar göstermesidir. Sınıflar yükseldikçe, zihinsel yetenekler açısından söz konusu değişkenlikler artar. Tıpkı ayrı hızla yarışan otomobillerin yol uzadıkça aralarındaki mesafenin açılması gibi, zihinsel gelişme hızları biri birinden farklı olan çocukların aralarındaki fark da okulda geçen süre uzadıkça artar.

Üstün zekalı çocukların olağan okul programlarına yerleştirilmesinde özellikle öğretmenlerin seçimi oldukça önemlidir. Bu nedenle çocuklar okula kayıt ettirilmeden önce aşağıda belirtilen özellikleri taşıyan öğretmenleri aramak ve bu öğretmenlerle öğretime başlamak önerilebilir.

#### Öğretmen Özellikleri;

- Kapsamlı bir meslek tecrübesine ve yapılan hataları kabul edebilme yeteneğine sahip olma.
- Her şeyi bildiğini sanan ve kendisini bütün bilgilerin kaynağı olduğunu iddia eden bir sınıf öğretmeni bu çocuklarla başarısızlığa uğrar.
- Öğretmenin " bilmiyorum" diyebilmesi gerekir.
- Çocuđu uygun kaynaklara yönlendirebilmelidir.
- Geniş bir tecrübeye sahip olması
- Benlik duyguları güçlü, iradeleri yüksek olmalıdır.
- Kendilerine deđer verir ve güvenirlir,
- Diğer kişilere ve özellikle öğrencilerine değer verir, önemser ve sayđı duyar.
- Ortalama üstü zekaya sahiptirler.
- Esnek, yeni fikirlere açık, entelektüel, edebi, sanat konularına ilgili, bilgisini geliştirmeye hevesli.
- Baskı ve zorlama yerine, yol gösterici, rehber kiřilerdir.
- Demokratik, işbirlikçi, yenilikçi, deneyimlerden hoşlanan bireylerdir.
- İmgelem gücünü ve üretkenliği destekleyen, sayđı duyan ve espri yapmaktan hoşlanan bireylerdir.